

Exploring Institutional Strategies for Attaining the Objectives of the Tehran Metropolitan Plan

- Mohammad Lavajoo** PhD Candidate in Geography and Urban Planning, Islamic Azad University, Semnan, Iran
- Abbas Arghan** * Associate Professor of Geography and Urban Planning, Islamic Azad University, Semnan, Iran
- Mohammadreza Zandmoghadam** Assistant Professor of Geography and Urban Planning, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran

Abstract

The extreme spatial disparity and heterogeneity between Tehran city and other settlements in its urban area have led to a decline in spatial justice and amplified differences within the Tehran metropolitan area. This study aims to identify the key factors that influence the realization of the Tehran Metropolitan Plan objectives in the metropolitan area management system using an institutional approach and meta-synthesis method. A systematic review of scientific research articles published between 1390 to 1400 was conducted, and the meta-synthesis method was used to analyze the findings of 23 studies. The results indicate that the reformation of Tehran Metropolitan's organizational structure is the most crucial step toward institutional change, as per the proposed indicators. At the variable level, the study emphasizes the need for the adoption of a multi-centered development model that aligns with institutional change in planning systems, comprehensive and integrated management of the metropolitan area, shifting towards governance of the metropolitan area, centralization, creating a multifaceted functional network, transparency, accountability, and collaborative efforts.

Keywords: Institutional Change, Institutional Agreement, Meta- synthesis, Majmo-e-shahri Tehran, Metropolitan Area.

This paper is extracted from PhD Dissertation of Mohammad Lavajoo, Semnan Branch, Islamic Azad University.

* Corresponding Author: Aabbas.arghan@yahoo.com

How to Cite: Lavajoo, M., Arghan, A., Zandmoghadam, M. (2023). Exploring Institutional Strategies for Attaining the Objectives of the Tehran Metropolitan Plan, *Journal of Urban and Regional Development Planning*, 8(25), 119-154.

1. Introduction

The approval of the Law on Urban Complexes in Iran dates back more than two decades. It is expected that with the rapid growth of urbanization, the number of metropolitan areas and complexes will increase every year. The urban complex of Tehran and its surrounding cities face several challenges, including the lack of a metropolitan area management system, division and incoherence in the planning system, interference and concentration of the national, provincial, and local decision-making systems, and conflict in the management of urban boundaries.

To overcome these issues and problems, a plan was proposed and approved to organize activities in the general area of Tehran, ensuring the sustainable development of the complex, reducing socio-economic and environmental damage caused by dispersion, disorder, and irregularity in population settlement and activity and land use, creating a livable environment for all residents of the urban complex, and creating the necessary conditions in the general area of Tehran to achieve a worthy position and play a role at the national and international level.

Currently, the institutional structure of Tehran is far from meeting the goals of the urban complex plan. However, this does not indicate the ineffectiveness of the plan. What has complicated the growth and development of urban complexes is the unchanged management structure. Therefore, this research aims to identify the main and influential factors in the realization of the goals of the urban complex plan in the management system of the metropolitan area of Tehran using an institutional approach and finally determining the most critical factor in this field.

2. Literature Review

In the field of institutionalism and its investigation in metropolitan management, numerous studies have been conducted by scholars such as Farjirad and Kazemian (2013), Asadi (2015), Mokhbari (2016), Sharifzadegan and Kouni (2018), and Mahdizadeh (2017). These studies examine various dimensions of urban management problems from different perspectives. However, effective management of metropolitan areas requires inter-sectoral regional cooperation mechanisms in the form of governance. The studies highlight the significance of institutional changes that have a direct impact on the political economy and social relationships, which play a crucial role in attaining the objectives of Tehran metropolis.

Recognition of institutional theory in urban studies and political science began in the 1980s due to the involvement of multiple actors in urban politics. Several research articles, books, and publications since then have emphasized the importance and necessity of this view. For example, Allmendinger and Tewdwr-Jones (2000), Baker (1998), and Albrechts et al.

(2004) discussed institutional restructuring as an organizational model for regional agendas. Furthermore, some studies have examined institutional restructuring within the principles of the new theory of planning, proposing planning principles based on communication planning theory. These include Kim (2012), Camagni and Capello (2013), Hubbard and Kitchin (2011), Tewdwr-Jones (2012), Zhao (2015), Bulkeley et al. (2019), and Newton (2021).

3. Methodology

The current investigation took the form of a systematic and meta-composite review. The analysis employed an oriented content analysis approach, wherein the indicators of the research model derived from institutionalism's theoretical approach were coded and categorized to extract semantic units.

4. Results

In the initial phase, the research problem was determined by drawing on prior studies. The researcher's concerns and research questions were established based on indicators related to the topic, target community, and the time period of study. Next, scientific-research articles published between 1390 and 1400 were systematically reviewed, resulting in the identification of 268 relevant works. In the third stage, each article was analyzed according to the degree of direct connection with the research question using a three-stage process.

Following this, all selected articles were coded into 65 semantic units in the fourth step. In the fifth stage, directed qualitative content analysis was employed, with codes organized into two overarching categories: institutional change and institutional agreement. Additionally, five subcategories/indices were identified, including organizational structure, planning systems, new concepts of planning, formal rules, and informal rules. To ensure code reliability and agreement between findings, the Kappa index was calculated in the sixth step. The result of 0.727 and significance coefficient of less than 0.05 confirmed the reliability of the findings, with the assumption of code independence being rejected.

Finally, the findings indicated that institutional change related to organizational structure (21 repetitions) was emphasized most frequently in achieving the goals of the Tehran urban complex. Institutional change in the planning system (15 repetitions) and formal rules to achieve institutional agreements (12 repetitions) followed closely after.

5. Conclusion

The results of this research indicate a significant emphasis on institutional changes that can have long-lasting and far-reaching effects on the

infrastructure of Tehran's urban complex, ultimately advancing the goals of the urban complex plan. Specifically, the reform of the organizational structure is identified as the most critical step, highlighting the importance of the institutional change approach. At the variable level, the results emphasize the need for a multi-centered development model aligned with institutional changes in planning systems, comprehensive and integrated management of the metropolitan area, a move towards metropolitan governance, centralization, the creation of a multifaceted functional network, transparency, accountability, and collaborative efforts. To facilitate the realization of institutional changes and achievement of the goals outlined in Tehran's urban complex plan, it is recommended to form panels and committees composed of experts and experienced urban managers within the policy-making and planning structure of Tehran's urban management. This approach would allow for the development of operational solutions informed by their collective expertise and experience.

فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای

سال هشتم، شماره ۲۵، تابستان ۱۴۰۲، ص ۱۱۹ تا ۱۵۴

www.urdp.atu.ac.ir

DOI: 10.22054/urdp.2023.67110.1426

واکاوی راهبردهای نهادی دستیابی به اهداف طرح مجموعه‌ی شهری تهران

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

محمد لواجو

دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

عباس ارغان *

استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران.

محمدرضا زندمقدم

چکیده

وجود نابرابری و ناهمگونی فضایی بسیار شدید بین شهر تهران و سایر سکونتگاه‌های واقع در منطقه شهری تهران موجب افزایش افتراق و کاهش عدالت فضایی در منطقه کلان‌شهری تهران شده است. از این رو پژوهش حاضر در نظر دارد تا عوامل تأثیرگذار در تحقق اهداف طرح مجموعه شهری در نظام مدیریت منطقه کلان‌شهری تهران را با رویکرد نهادی و با روش فراترکیب استخراج کند. در این پژوهش با بررسی سیستماتیک کلیه مقالات منتشر شده در مجلات علمی-پژوهشی با موضوع مجموعه شهری در دوره‌ی زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰، یافته‌های حاصل از ۲۳ مطالعه با روش فراترکیب جمع‌آوری و مهم‌ترین عوامل با رویکرد تحلیل محتوای جهت‌دار شناسایی شدند. به این صورت، نگاه خبرگان به وضعیت موجود مجموعه‌ی شهری تهران یکپارچه و پیشنهادها در دو بعد تغییر نهادی و توافق نهادی دسته‌بندی شد. نتایج نشان داد که اصلاح ساختار سازمانی مجموعه‌ی شهری تهران به‌عنوان ضروری‌ترین گام مبین تأکید بر رویکرد تغییر نهادی است. از سوی دیگر نتایج در سطح متغیرها بر الگوی توسعه‌ی چندمرکزی در راستای تغییر نهادی در سیستم‌های برنامه‌ریزی، لزوم مدیریت جامع و یکپارچه منطقه کلان‌شهری و حرکت به سوی

این مقاله برگرفته از رساله دکتری محمد لواجو در رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری واحد سمنان دانشگاه آزاد اسلامی می‌باشد.

* نویسنده مسئول: Aabbas.arghan@yahoo.com

۱۲۴ | فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای | سال هشتم | شماره ۲۵ | تابستان ۱۴۰۲

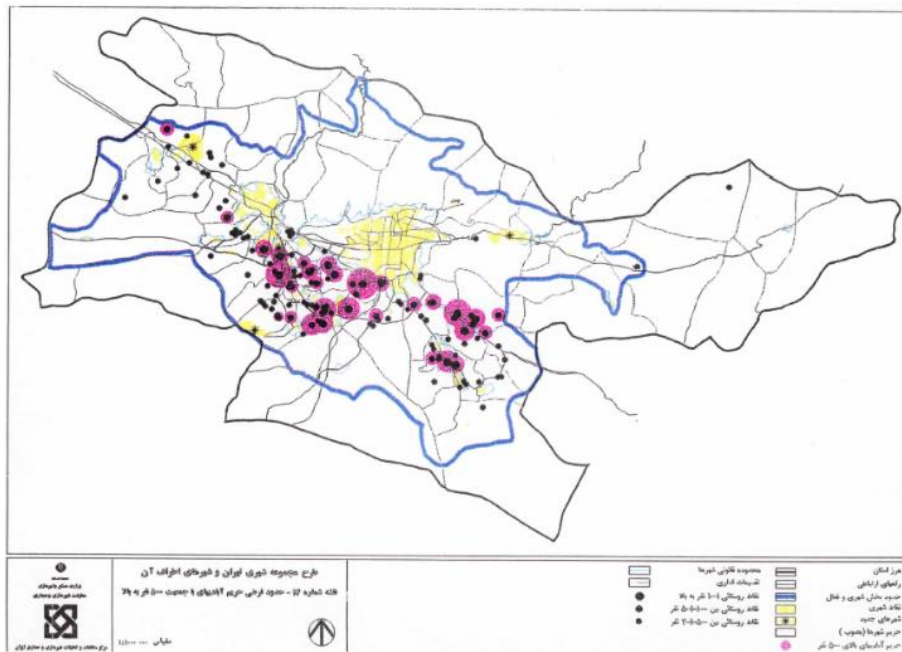
حکمروایی منطقه‌ی کلان‌شهری، تمرکززدایی و ایجاد یک شبکه‌ی عملکردی چندسویه، شفافیت و پاسخگویی و تشریک‌مساعی تأکید دارد.

کلیدواژه‌ها: تغییر نهادی، توافق نهادی، فراترکیب، مجموعه شهری تهران، منطقه کلان‌شهر.

مقدمه

در ساختار رسمی نظام برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای کشور، مناطق کلان‌شهری با عنوان «مجموعه‌های شهری» مجموعه‌ای از سکونتگاه‌های متعدد با یک کلان‌شهر مرکزی و حوزه نفوذ گسترده آن شامل شهرها و روستاهای متعدد را شامل می‌شود که روزانه باهم دارای روابط گسترده‌ی اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی بوده و بر روی هم تأثیر می‌گذارند. در همین چارچوب هیئت دولت در دهه هفتاد باهدف امکان و ایجاد ساختار برنامه‌ریزی واحد برای کلان‌شهرهای کشور و همچنین وجود نابرابری و ناهمگونی فضایی بسیار شدید بین شهر تهران و سایر سکونتگاه‌های واقع در منطقه کلان‌شهری تهران (بیات و دیگران، ۱۳۹۶) و فقدان جایگاه قانونی و ساختاری مناطق کلان‌شهری (مجموعه شهری) در نظام اجرایی و اداری کشور (کاظمیان و میرعابدینی، ۱۳۹۰) چارچوب طرح‌ریزی و مدیریت مجموعه شهری تهران و شهرهای بزرگ را با عنوان «طرح‌ریزی و مدیریت مجموعه شهری تهران و سایر شهرهای بزرگ کشور و شهرهای اطراف آن‌ها» در تاریخ ۱۳۷۴/۷/۲۶ به تصویب رساند تا به‌عنوان مهم‌ترین ابزار برنامه‌ریزی در سطوح فضایی مناطق کلان‌شهری برخوردار از امکانات و محدودیت‌ها و برای تنظیم روابط بین عناصر انسانی و محیطی در راستای دستیابی به توسعه پایدار مناطق کلان‌شهری باشد. سپس در دهه هشتاد «کلیات، مشخصات و شروط تحقق اهداف طرح مجموعه شهری تهران» نیز در تاریخ ۱۳۸۲/۲/۱۰ در هیئت‌وزیران تصویب شد. در این تصویب‌نامه مجموعه‌ی شهری تهران با عنوان منطقه عمومی تهران شامل شهرهای واقع در شهرستان‌های تهران، دماوند، ری، شمیرانات، کرج، ورامین، اسلامشهر، ساوجبلاغ، شهریار، رباط‌کریم، پاکدشت و نظرآباد است. این محدوده در شکل شماره‌ی ۱ به تصویر درآمده است.

شکل ۱. محدوده‌ی مجموعه‌ی شهری تهران

منبع: مرکز مطالعات شهرسازی و معماری ایران

همچنین بر اساس این مصوبه اهداف طرح مجموعه‌ی شهری تهران الف - ساماندهی فعالیت‌ها در منطقه عمومی تهران، به‌منظور تضمین توسعه پایدار مجموعه؛ ب - کاهش خسارت‌های اجتماعی - اقتصادی و زیست‌محیطی ناشی از پراکندگی، نابسامانی و بی‌نظمی در استقرار جمعیت و فعالیت و نحوه استفاده از زمین؛ پ - ایجاد محیطی قابل زندگی برای کلیه ساکنان مجموعه شهری؛ ت - ایجاد شرایط لازم در منطقه عمومی تهران برای نیل به جایگاه شایسته و ایفای نقش در سطح ملی و بین‌المللی تعریف شده است.

پس از تصویب و اجرایی شدن طرح مجموعه شهری تهران، پژوهش‌های متعددی بر روی نتایج حاصل از آن انجام شد و نتایج نشان داد اهداف برشمرده شده در طرح مجموعه‌ی شهری تهران تحقق نیافته است. کرکه آبادی و همکاران (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی سطح توسعه استان‌ها در چارچوب آمایش سرزمین» توسعه ناموزون بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیکی را بررسی کرده و به عدم تعادل منطقه‌ای در منطقه

کلان‌شهری تهران اشاره کرده‌اند. در یکی از جدیدترین پژوهش‌های انجام‌شده در سال ۱۳۹۹ آشتیانی عراقی و همکاران در بررسی «تحقق مدیریت یکپارچه شهری با تأکید بر نقش و قدرت بازیگران سطوح مختلف مدیریت شهری در شهر تهران» نشان دادند که کماکان تعدد مدیریت و ناهماهنگی سازمان‌ها و نهادهای دولتی و خصوصی متولی امور شهری از چالش‌های مدیریت کلان‌شهر تهران و در نتیجه توسعه ناموزون در این منطقه است. در پژوهش دیگری که بیات و همکاران در سال ۱۳۹۶ انجام داده‌اند نابرابری و ناهمگونی فضایی بسیار شدید بین شهر تهران و سایر سکونتگاه‌های واقع در منطقه شهری تهران را نشان داده‌اند.

عدم تحقق اهداف طرح مجموعه‌ی شهری تهران موجب شد تا اندیشمندان به دنبال چرایی آن بررسی‌هایی را انجام دهند. برای نمونه سهرابی و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «آسیب‌شناسی ساختارهای نهادی اثرگذار در تحقق مدیریت یکپارچه شهری پایتخت» نشان داده‌اند که بین متغیرهای مدیریتی اثرگذار در عدم تحقق مدیریت یکپارچه شهری تهران و نهادهای دولتی و غیردولتی، رابطه معناداری وجود دارد. همچنین علیان و همکاران در سال ۱۳۹۸ نتایج پژوهش خود را در مقاله‌ای با عنوان «مدل‌سازی و تحلیل راهبردی رابطه میان کنشگران منطقه کلان‌شهری تهران با رویکرد نظریه بازی‌ها» منتشر کرده‌اند که ضمن تحلیل روابط میان کنشگران در منطقه کلان‌شهری تهران، مطلوبیت و پایداری در مدیریت منطقه کلان‌شهری تهران را در گرو دخالت و بسترسازی نهادهای تصمیم‌گیرنده حکومتی و حاکمیتی در قالب اصلاحات ساختاری و به رسمیت‌شناختن منطقه کلان‌شهری در نظام تقسیمات سیاسی معرفی می‌کنند؛ بنابراین از آن‌جا که «شناخت بافتار و زمینه‌های نهادی برای شناسایی مشکلات و تصمیم‌گیری» و درعین حال بی‌توجهی به نهادهای اثرگذار بر فرایند برنامه‌ریزی باعث می‌شود برنامه‌های مختلف به شکست بینجامند؛ توجه به زمینه نهادی برنامه‌ریزی می‌تواند مانع از شکست برنامه‌ریزی و جهت‌دهی درست به تصمیمات برنامه‌ریزان شود (شریف زادگان و قانونی، ۱۳۹۸: ۵). با طرح این مسئله، این پژوهش در نظر دارد تا عوامل اصلی و تأثیرگذار در تحقق اهداف طرح مجموعه شهری در نظام مدیریت منطقه کلان‌شهری تهران را با رویکرد نهادی

شناسایی کرده و در نهایت به مهم‌ترین عامل در این زمینه دست یابد.

پیشینه و چارچوب نظری پژوهش

در ایران در حوزه نهادگرایی و بررسی آن در مدیریت کلان‌شهری پژوهش‌های متعددی توسط کسانی چون (فرجی‌راد و کاظمیان، ۱۳۹۱، اسدی، ۱۳۹۵، مخبری، ۱۳۹۶، شریف زادگان و قانونی، ۱۳۹۸، مهدی‌زاده، ۱۳۹۷) انجام گرفته است که بیشتر آن به بررسی ابعاد مسئله از یک یا چند منظر مدیریت شهری و مسائل مبتلا به آن بوده است. درحالی‌که مدیریت مناطق کلان‌شهری مستلزم ایجاد سازوکارهای همکاری منطقه‌ای بین بخشی به صورت حکمروایی بوده که دربرگیرنده تمامی بازیگران (اعم از دولتی و غیردولتی) است و از طریق نهادها به صورت توأمان پایین به بالا و بالا به پایین، شکل می‌گیرد (Sheikhi et al., 2015).

آشتیانی عراقی و همکاران (۱۳۹۹) در بررسی «تحقق مدیریت یکپارچه شهری با تأکید بر نقش و قدرت بازیگران سطوح مختلف مدیریت شهری در شهر تهران» نشان دادند که نهادهای دولتی، شهرداری و شورای شهری بیشترین قدرت را در سطوح تصمیم‌گیری مدیریت شهری داشته و به عبارتی بیشترین تأثیرگذاری را بر تحقق مدیریت یکپارچه شهری تهران دارند. همچنین سهرابی و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «آسیب‌شناسی ساختارهای نهادی اثرگذار در تحقق مدیریت یکپارچه شهری پایتخت» رابطه معنادار بین متغیرهای مدیریتی اثرگذار در عدم تحقق مدیریت یکپارچه شهری تهران و نهادهای دولتی و غیردولتی را تأیید کرده‌اند. از سوی دیگر رضانی قوم‌آبادی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش «چالش‌های نظام حقوقی مدیریت یکپارچه شهری در ایران، با تأکید بر تمرکززدایی و توسعه پایدار شهری» معتقدند تفرق وظایف و اختیارات حوزه شهری در سازمان‌های مختلف، باعث تعارضاتی در مدیریت منسجم شهر شده است. علیان (۱۳۹۸) در رساله دکترای خود تحت عنوان «تبیین نهادگرایی در حکمروایی منطقه‌ای» تحقق حکمروایی منطقه‌ای و کلان‌شهری را مستلزم تجدید سازمان و بازساخت ساختارهای نوین در قالب منطقه‌گرایی در مناطق کلان‌شهری می‌داند. ربانی و همکاران

(۱۳۹۷) نیز در مقاله خود با عنوان «تحلیل موانع نهادی آینده حکمروایی توسعه پایدار کلان‌شهر تهران» با تحلیل محتوای اسناد و پژوهش‌های صورت گرفته در خصوص حکمروایی کلان‌شهر تهران، موانع مدیریت و حکمروایی توسعه پایدار در منطقه کلان‌شهری تهران را اثرگذاری دولت و نهادهای حکومتی بر مشروعیت ساختار حکمروایی کلان‌شهر تهران، چندپارگی در مدیریت و تصمیم‌گیری در درون شهرداری، سیاست‌زدگی شورا و مدیریت شهری و غلبه قدرت نهادهای حکومتی و دولتی بر مردم دانسته‌اند. بر این اساس، حاجی‌لو و همکاران (۱۳۹۶) در جهت تحقق مدیریت یکپارچه مجموعه‌ی شهری تهران طی مقاله‌ای تحت عنوان «تحلیل تطبیقی مدیریت شهری در کلان‌شهرهای تهران و لندن و توانمندسازی مدیران در راستای مدیریت یکپارچه شهری» تأکید داشته‌اند که دستیابی به مدیریت واحد شهری نیازمند واگذاری اختیارات لازم به مدیریت شهری است.

مطالعات برشمرده شده، همگی تأکید داشته‌اند که نقش تغییرات نهادی که مستقیماً بر اقتصاد سیاسی و روابط اجتماعی تأثیر می‌گذارد، اهمیت ویژه‌ای در حوزه‌ی موفقیت برنامه‌ریزی شهری در تحقق اهداف کلان‌شهر تهران دارد.

از سوی دیگر، به رسمیت شناختن نظریه نهادی در مطالعات شهری و علوم سیاسی در دهه ۱۹۸۰ عمده‌تاً توسط تعدد بازیگران درگیر در سیاست شهری آغاز شد. چالش‌ها و مشکلات کنونی شهری آن‌قدر عمیق در ساختارهای برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری ریشه‌دارند که هرگونه تغییر به سمت سیستم‌های جدید برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، هم به شیوه‌های جدید و هم به تغییرات ساختاری عمیق نیاز دارد (Newton, 2021). از این رو، در سه دهه گذشته، توجه زیادی به مسائل برنامه‌ریزی در جامعه دانشگاهی و سیاست‌گذاری شده و در واقع، موضوعات برنامه‌ریزی، به‌ویژه برنامه‌ریزی در مقیاس بالا، نه تنها بر درک بحث‌های مفهومی، بلکه بر درک فرآیند تغییر در ساختار نهادی و رابطه‌ی سیستم و سازمان برنامه‌ریزی متمرکز است. به این ترتیب، با درک تدریجی نهادها، رویکرد نهادی برای تحلیل، توضیح یا پیش‌بینی سیاست شهری و توسعه شهر ارزشمند تلقی شد.

در طول این دوره پژوهش‌ها، کتاب‌ها و مقالات متعددی در حوزه‌ی نهادگرایی

منتشر شده است که بر اهمیت و ضرورت این نگاه تأکید دارد. پژوهش‌هایی که تجدید ساختار نهادی، به‌ویژه در یک دستور کار منطقه‌ای به‌عنوان یک مدل‌سازمانی را نشان می‌دهد و توسط کسانی چون (Allmendinger and Tewdwr-Jones, 2000,) صورت گرفته تا پژوهش کسانی که تجدید ساختار نهادی را در محدوده اصول تئوری جدید برنامه‌ریزی بررسی می‌کنند و اصول برنامه‌ریزی مبتنی بر نظریه برنامه‌ریزی ارتباطی را مطرح می‌کنند (Kim, 2012. Camagni and Capello, 2013. Hubbard and Kitchin, 2011. Tewdwr-Jones, 2012. Zhao, 2015. Bulkeley et al., 2019. Newton, 2021).

این «چرخش نهادی» در مطالعات شهری، اصول کلیدی سنت‌های نهادی قبلی، یعنی نهادهای رسمی (به‌عنوان مثال قوانین، مقررات، قوانین اساسی، ساختارهای سیاسی، سنت‌های اداری - رفتار سیاسی، شکل‌گیری سیاست‌های عمومی و مشورت شهروندان دولت) را دوباره شکل می‌دهد (Tomor et al, 2021). با این حال، با برجسته کردن نهادهای غیررسمی جدید بود (به‌عنوان مثال قراردادهای، هنجارها، ارزش‌ها، آداب و رسوم، عادات) که عوامل حیاتی هدایت‌کننده فرآیندهای سیاست‌گذاری و حکمرانی شهری را شکل گرفت (Ibid:3) نهادهای غیررسمی ارزش‌ها و روابط قدرت (سیاسی) را تجسم می‌دهند و از این طریق بر انتخاب‌های سیاست، ساختارهای حاکمیتی و ترکیب ذینفعان تأثیر می‌گذارند (Hansen & Coenen, 2015).

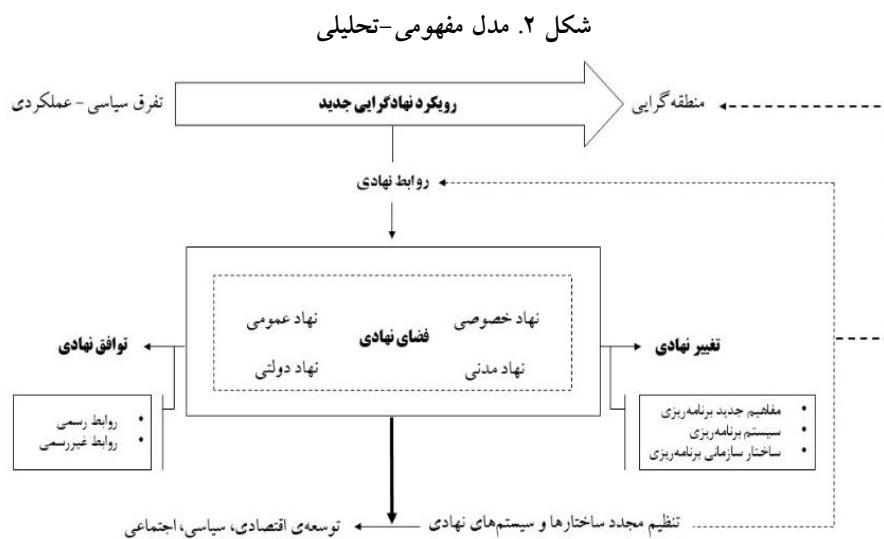
گرین^۱، روتمنز^۲ و اسکات^۳ (۲۰۱۰) این انتقال را با تعبیر «فرایندهای عمیق تغییر»، تغییر از یک سیستم اجتماعی - فنی به سیستم دیگر تعریف می‌کنند. این گذارها فرآیندهای بلندمدتی هستند که به‌موجب آن بازیگران متعددی در سطوح مختلف برای دستیابی به «تنظیم مجدد ساختارها و سیستم‌های نهادی و سازمانی جامعه» کار می‌کنند. این تغییر نهادی بر سه رکن استوار است: «مفاهیم جدید برنامه‌ریزی، سیستم‌های برنامه‌ریزی و ساختار سازمانی در چارچوب پارادایم‌های نوین در حوزه اقتصادی و اجتماعی»

1. Grin
2. Rotmans
3. Schot

(Karakayaci, 2015:581). این ارکان مؤید این نکته هستند که مفاهیم برنامه‌ریزی مانند مناطق، پایداری، رقابت‌پذیری، زمین، نوآوری و مشارکت مستلزم تغییرات شدید در سیستم‌های برنامه‌ریزی است. چراکه، سیستم‌ها و سیاست‌های برنامه‌ریزی بر ظرفیت نهادی که در فرآیند برنامه‌ریزی از طریق پارادایم‌ها مستقیماً با سازمان‌ها مرتبط است، تأثیر می‌گذارد.

رویکرد نهادگرایی جدید ظرفیت‌های منطقی قدرت رسمی را به نفع ظرفیت و شفافیت بیشتر در رفتارهای کنشگران رد می‌کند. در این رویکرد، قراردادهای غیررسمی در کنار نقش‌ها و ساختارهای رسمی به یکدیگر مرتبط هستند و به مسیرهایی توجه می‌شود که بر اساس آن هر نهادی ارزش‌ها و روابط قدرت را تعیین می‌کند. در واقع فقط تأثیر نهاد بر رفتار مطالعه نمی‌شود بلکه کنش‌های متقابل بین افراد و نهاد نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد (Sweeting, 2008). این نگرش که واکنش به ضعف‌های مفروض تحلیل‌های نهادی قدیم است بر جستجو و شناسایی این که چگونه نقش‌های عرفی می‌توانند مهم‌تر از نقش‌های رسمی باشند، تأکید می‌کند. بنابراین در شناخت سیاست‌های شهری و محلی، این رویکرد می‌تواند بسیار متفاوت از نظریه‌ی رژیم‌های شهری باشد. چراکه معتقد است نهادها مانند سازمان‌ها نیستند. نهادها مجموعه‌ای از نقش‌ها و قراردادهای هستند که رفتارها را به کنشگران راهنمایی و تحمیل می‌کنند. نظامی از قواعد که مجموعه‌ای از کنشگران ممکن است انتخاب کنند و ساختار می‌بخشد؛ بنابراین نه فقط شامل قوانین رسمی که شامل هنجارهای اجتماعی‌ای که کنشگران عموماً به آن احترام می‌گذارند و کسانی که آن را نقض کنند نیز می‌شود. قواعد رسمی شامل کلیه‌ی قوانین، طرح و برنامه‌ها هستند که به صورت نوشتاری ارائه شده و به طور رسمی مورد استفاده قرار می‌گیرند؛ اما قواعد غیررسمی شامل ارزش‌ها و هنجارهای نوشته نشده هستند که هر فرد، گروه، سازمان و نهادی از آن‌ها تأثیر می‌پذیرد (Lowndes & Roberts, 2013). با این تعریف می‌توان «ارزش‌ها و هنجارها را قواعد بازی نامید که دو بعد رسمی (قوانین، قراردادها، معاملات، ساختارهای سازمانی و قانون‌گذاری) و غیررسمی (قواعد رفتار، آداب و رسوم، هنجارهای اخلاقی و ایدئولوژیک) دارد» (Dayneko & Dayneko, 2017:1). در هر دو این ابعاد تأکید

بر روابط است که منجر به توافق نهادی می‌شود. به طوری که بر مجموعه‌ای از قوانین رفتاری تأکید دارد که رفتار را تحت شرایط مشخص در زمینه‌ی یک فعالیت خاص مدیریت می‌کند. این رویکرد در شکل شماره ۲ به عنوان مدل مفهومی-تحلیلی پژوهش ترسیم شده است.

روش‌شناسی پژوهش

باهدف ارائه‌ی یک مدل توصیفی-تحلیلی از مهم‌ترین عوامل نهادی مؤثر بر تحقق اهداف طرح مجموعه‌ی شهری تهران، نقطه‌ی شروع تدوین نظریه‌ی هدایت‌کننده‌ی آغازین است. ازاین‌رو پژوهش حاضر در متدولوژی، پژوهشی قیاسی به حساب می‌آید. بر این اساس، اطلاعات ضروری، جمع‌آوری شده و در قیاس با شاخص‌های تحقیق، امکان تبیین موضوع و پیش‌بینی فراهم می‌شود.

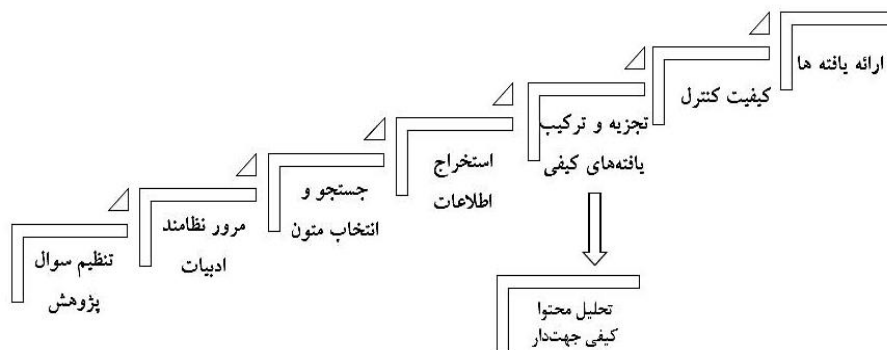
به‌منظور جمع‌آوری یافته‌ها از روش اسنادی-فرا ترکیب استفاده شده است. در مطالعات علوم انسانی و مدیریتی روش‌های متعددی برای تحقیق و شناخت واقعیت و پدیده‌های اجتماعی وجود دارد. فرا ترکیب یکی از انواع روش‌های اسنادی است که در زیرمجموعه‌ی روش‌شناسی مطالعات سیستماتیک قرار می‌گیرد. در مطالعات سیستماتیک

تفاوت دو روش فراترکیب و فراتحلیل بسیار مهم است. هر دو روش بر ادبیات پژوهش و پیشینه پژوهش استوار هستند. وجه تفاوت اصلی این دو روش در آن است که فراتحلیل مطالعات با روش‌های کمی (علی) به موضوع می‌پردازد و فراترکیب بر جنبه کیفی (توصیفی-تحلیلی) تمرکز دارد (Paterson et al., 2001). از این رو روش فراترکیب یکی از روش‌های جدید سنتز کیفی مطالعات به صورت تفسیری است. این فرایند محققان را قادر می‌سازد یک پرسش تحقیق مشخص را شناسایی کرده و سپس به دنبال یافتن، انتخاب، ارزیابی، خلاصه کردن و ترکیب شواهد کیفی برای بررسی پرسش‌های تحقیق باشند (عابدی جعفری و امیری، ۱۳۹۸: ۷۵-۷۶).

با توجه به اینکه در سال‌های اخیر مطالعات زیادی در خصوص مدیریت مجموعه‌ی شهری انجام شده که هر کدام با روش‌های مختلف و اغلب به صورت کیفی به بررسی ابعاد گوناگون این موضوع پرداخته‌اند؛ و همچنین تعدد مقالات منتشر شده با موضوع بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت مجموعه‌ی شهری (منطقه‌ی کلان‌شهری) تهران، ضرورت انجام جست‌وجویی نظام‌مند و تهیه‌ی گزارشی دقیق‌تر با استفاده از فراترکیب داده‌های موجود ضروری به نظر می‌رسد. بدیهی است با انجام یک مطالعه مرور نظام‌مند، با روی هم‌ریختن نتایج مطالعات انجام شده، به دلیل در نظر گرفتن نظرات بیشتری از خبرگان، نتیجه‌نهایی از دقت بیشتری برخوردار خواهد بود و می‌تواند مبنای بهتری برای آگاهی متخصصان و تصمیم‌گیری مسئولان مدیریت شهری باشد؛ بنابراین از آنجا که تاکنون چنین تحقیق جامعی باهدف جمع‌بندی مطالعات انجام شده در خصوص مدیریت مجموعه‌ی شهری تهران به‌منظور دستیابی به عوامل مؤثر بر تحقق اهداف آن صورت نگرفته، مطالعه حاضر در قالب یک مرور سیستماتیک و فراترکیب انجام شده است.

از این رو در این پژوهش با بررسی کلیه‌ی مقاله‌های منتشر شده در مجلات علمی-پژوهشی با موضوع مجموعه شهری در دوره‌ی زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰، یافته‌های حاصل از این مطالعات با روش فراترکیب جمع‌آوری شد (شکل شماره ۳).

شکل ۳. روند جمع‌آوری یافته‌ها

در مرحله بعدی، ابزار تحلیلی کیفی برای بررسی یافته‌های به‌دست‌آمده تحلیل محتوای کیفی جهت‌دار است. سندلوسکی^۱ (۱۹۹۵) تحلیل محتوا را یکی از روش‌های تجزیه و تحلیل مطالعات کیفی می‌داند که به‌وسیله آن داده‌ها خلاصه، توصیف و تفسیر می‌شوند. علت ارجحیت تحلیل محتوا کیفی نسبت به تحلیل محتوای کمی را به‌طور خلاصه می‌توان در اهمیت تفسیر محتوایی داده‌های متنی دانست که لزوماً به دنبال تولید ارقام و اعداد نیست؛ بنابراین پژوهش حاضر با رویکرد کیفی به حل مسئله پرداخته است تا توصیف و تفسیری از موضوع مورد مطالعه ارائه دهد و از راه فرایندهای طبقه‌بندی نظام‌مند، کدبندی و تم سازی یا طراحی الگوهای شناخته‌شده، سؤال پژوهش را پاسخ دهد. بر اساس رویکرد تحلیل محتوای جهت‌دار، به‌منظور تفسیر معانی پنهان و آشکار متن، بر اساس شاخص‌های مدل تحقیق که برگرفته از رویکرد نظری نهادگرایی است، کدگذاری و دسته‌بندی واحدهای معنایی استخراج شده صورت گرفت. بر این اساس عبارات و جملات استخراج شده به‌عنوان واحد معنا بر اساس اشتراکات نهادیشان تقسیم‌بندی و در گام بعدی، واحدهای معنا مقوله‌بندی شدند. بر این اساس ۶۵ واحد معنایی استخراج و در پنج زیرمقوله/شاخص و دو مقوله/ابعاد دسته‌بندی شدند.

1. Sandelowski

یافته‌ها

شیوه‌ی جمع‌آوری داده‌ها (شکل شماره ۳) در چند گام طی شد.

گام اول: تنظیم سؤالات پژوهش

مسئله تحقیق بر اساس مطالعات پیشین و دغدغه محقق تبیین و سؤال پژوهش بر اساس شاخص‌های چستی موضوع، جامعه هدف و دوره‌ی زمانی مورد مطالعه تنظیم شده است؛ بنابراین سؤال پژوهش عبارت است از: «مهم‌ترین عوامل نهادی به منظور تحقق اهداف طرح مجموعه‌ی شهری تهران کدام‌اند؟»

گام دوم: مرور نظام‌مند ادبیات

در پژوهش حاضر مقالات مجلات علمی-پژوهشی در پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی شامل پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی، پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران (ایرانداک) و بانک اطلاعات نشریات کشور (مگیران) و نیز موتورهای جست‌وجوی علمی گوگل اسکالر و علم نت تا اسفند ۱۴۰۰ جست‌جو شدند. برای انجام جست‌جو از واژگان کلیدی مرتبط با موضوع و مسئله‌ی تحقیق استفاده شده است. بر این اساس مقالات علمی-پژوهشی که در طول سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ منتشر و دارای واژه‌ها و عبارات انتخاب شده در عنوان، چکیده یا واژگان کلیدی بودند، شناسایی شدند. در نهایت ۲۶۸ مقاله به دست آمد (جدول شماره ۱).

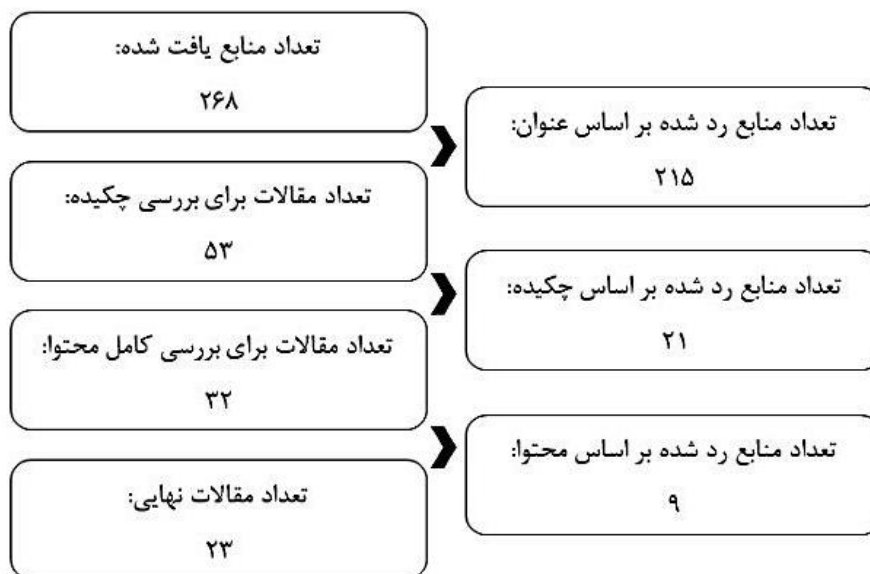
جدول ۱. واژگان کلیدی در مرور سیستماتیک مقالات

کلیدواژه‌های جست‌جو	تعداد مقالات شناسایی شده
مجموعه شهری تهران	۵
منطقه کلان‌شهری تهران	۲۵
منطقه شهری تهران	۸
مدیریت شهری تهران	۹۸
کلان‌شهر تهران	۱۳۲
مجموع	۲۶۸

گام سوم: انتخاب مقالات مناسب

در این مرحله نتایج به‌دست‌آمده و مقالات شناسایی‌شده طی سه مرحله غربالگری شدند. معیار پذیرش و عدم پذیرش مقالات ارتباط مستقیم نتیجه‌ی هر مقاله با سؤال تحقیق بود؛ بنابراین مقالاتی انتخاب شدند که در قسمت نتیجه‌گیری، تحقیقشان در ارتباط با اهداف طرح مجموعه‌ی شهری تهران، پیشنهادهایی ارائه کرده باشند (شکل شماره ۵).

شکل ۴. روند انتخاب مقالات نهایی در روش فراترکیب

در پایان بررسی‌ها ۲۳ مقاله انتخاب شد و پیشنهادهای این مقالات کدبندی و سپس تحلیل محتوا شدند (جدول ۲).

جدول ۲. مقالات انتخاب‌شده

عنوان و سال مقاله	کد مقاله
فرصت‌ها و چالش‌های حکمروایی کلان‌شهری خوب در عصر جهانی‌شدن؛ مطالعه موردی تهران (۱۳۹۱).	
ارزیابی تأثیرات تمرکزگرایی و مهاجرت‌پذیری در افزایش جابای بوم‌شناختی منطقه شهری تهران	

کد مقاله	عنوان و سال مقاله
	(۱۳۹۵).
	ارزیابی و سنجش وضعیت افتراق و ناهمگونی فضایی موجود در سطح منطقه شهری تهران با استفاده از مدل TOPSIS (۱۳۹۶).
	آسیب‌شناسی کالبدی منطق فضایی کلان‌شهر تهران از منظر اصول پدافند غیرعامل (۱۳۹۲).
	سیاست تمرکزگرایی و ناپایداری نظام سکونتگاهی در پیرامون کلان‌شهر تهران (۱۳۹۸).
	تعیین محدوده‌ی فضایی شهر - منطقه برای کلان‌شهر تهران و نواحی پیرامونش (۱۳۹۵).
	برنامه‌ریزی فضایی راهبردی برای حکمروایی یکپارچه منطقه کلان‌شهری تهران (۱۳۹۳).
	پارادایم نوین برنامه‌ریزی برای پایداری و مدیریت یکپارچه منطقه کلان‌شهری تهران، ساماندهی یا تغییر پایتخت (۱۳۹۸).
	تحلیل اثرات گسترش برنامه‌ریزی‌نشده کلان‌شهرها بر محیط طبیعی پیرامون: رویکردی ویژه به منطقه‌ی کلان‌شهری تهران (۱۳۹۵).
	تحلیل الگوی مدیریتی شهر تهران (۱۳۹۰).
	تحلیل الگوی استقرار نظام فضا و توزیع فعالیت‌های صنعتی در منطقه‌ی کلان‌شهری تهران (۱۳۹۷).
	گونه‌شناسی جدید در تکوین پراکنش‌های فضایی مناطق کلان‌شهری (۱۳۹۳).
	تحلیل راهبردی وضعیت نظام مدیریت سیاسی حریم منطقه شهری تهران (۱۳۹۸).
	واکاوی عوامل مؤثر بر تحقق‌پذیری مدیریت یکپارچه شهری (۱۳۹۶).
	تأثیرات گسترش پیراشهرنشینی در هاله کلان‌شهری تهران بر نظام شهری کشوری در دوره‌ی ۱۳۳۵-۹۵ (۱۳۹۸).
	تحلیل نقش الگوهای سفر در ساختار فضایی منطقه کلان‌شهری تهران (۱۳۹۴).
	آینده‌نگاری حکمروایی، بسط مفهوم و آینده‌ی حکمروایی کلان‌شهر تهران (۱۳۹۸).
	تدوین چارچوب توسعه اجتماعی فضایی بهینه برای دستیابی - به رقابت‌پذیری در سطح منطقه کلان‌شهری تهران (۱۳۹۳).
	تبیین ضرورت ایجاد نظام مدیریت و حکمروایی ویژه برای منطقه کلان‌شهری تهران (۱۳۹۵).
	الزامات فضایی توسعه خوشه‌های خلاق و رقابت‌پذیر گردشگری-فرهنگی (۱۳۹۸).
	سنجش میزان تحقق آرایش فضایی چندمرکزی در مناطق کلان‌شهری (۱۳۹۶).
	مدل‌سازی و تحلیل راهبردی رابطه میان کنشگران منطقه کلان‌شهری تهران با رویکرد نظریه بازی‌ها (۱۳۹۸).
	نقش قوانین و مقررات در تحقق مدیریت یکپارچه در مجموعه شهری تهران (۱۳۹۰).

گام چهارم: استخراج نتایج

نتیجه‌گیری کلیه‌ی مقالات منتخب، مطالعه‌ی عمیق شد و در نهایت پیشنهادهای ارائه‌شده به‌منظور دستیابی به اهدافی که به‌صورت مستقیم با اهداف طرح مجموعه‌ی شهری تهران مرتبط بود که در ۶۵ واحد معنایی کدبندی شدند.

گام پنجم: تجزیه و تحلیل و تلفیق یافته‌های کیفی

بر اساس روش تحلیل محتوای کیفی جهت‌دار، کلیه‌ی کدهای به‌دست‌آمده به‌عنوان واحدهای معنایی بر اساس وجه اشتراکشان فشرده و در زیرمقوله‌ها (شاخص) و مقوله‌ها (ابعاد) که بر اساس چارچوب نظری تحقیق استخراج شده بودند، دسته‌بندی شدند. فرایند تعیین وجه اشتراک و دسته‌بندی واحدهای معنایی به‌منظور روایی محتوایی نتایج در طول دو مرحله و توسط دو کارشناس متفاوت انجام شد و در پایان نتایج تلفیق و نهایی شدند. در نهایت، ۶۵ کد به‌دست‌آمده ذیل دو مقوله‌ی تغییر نهادی و توافق نهادی و پنج زیرمقوله/شاخص شامل ساختار سازمانی، سیستم‌های برنامه‌ریزی، مفاهیم جدید برنامه‌ریزی، قواعد رسمی و قواعد غیررسمی و قرار گرفتند. یافته‌های این مرحله نشان داد که در خصوص تأثیرات عوامل نهادی بر تحقق اهداف مجموعه‌ی شهری تهران تاکنون مطالعات جامعی انجام نشده و هر یک از پژوهش‌ها به‌جمله‌ی خاصی از موضوع اشاره داشته‌اند (جدول شماره ۳ و ۴).

جدول ۳. دسته‌بندی واحدهای معنایی ذیل مقوله تغییر نهادی

زیرمقوله	رمز	واحدهای معنایی / کد
ساختار سازمانی	مدیریت جامع و یکپارچه منطقه کلان‌شهری	حکروایی کلان‌شهر خوب و یکپارچه؛ تشکیل مدیریت واحد و راهبردی؛ مدیریت یکپارچه و سیستمی در چارچوب پیوندهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای؛ به‌کارگیری مدل شورا-شهردار قوی؛ بازبینی و بازسازی برخی بخش‌های مربوط به مدیریت شهری؛ ایجاد ساختارهای ویژه مدیریت و حکمروایی منطقه‌ای در تهران؛ تجدید ساختار نظام مدیریت و حکمروایی محلی در راستای بازتعریف رابطه‌ی دولت مرکزی و شهرداری‌ها؛ ایجاد نظام مدیریت مجموعه‌ی شهری تهران؛ تغییر نقش آنان از مدیر شهر به شهردار و رهبر شهر.

زیرمقوله	رمز	واحد‌های معنایی / کد
	تمرکززدایی	اجرای سیاست‌های تمرکززدایی از سرمایه و فعالیت‌ها از شهر تهران؛ واگذاری اختیارات تصمیم‌گیری به نفع مدیریت محلی؛ تمرکززدایی تدریجی و برنامه‌ریزی شده از حکومت مرکزی؛ تدوین سیاست‌ها، مأموریت‌ها و راهبردهای واگذاری تدریجی وظایف دولت به شهرداری‌ها؛ امکان‌سنجی، قابلیت‌سنجی و اقدامات اجرایی مربوط به گسترش فعالیت شوراها در سطوح مختلف شورای محله تا شورای منطقه‌ی کلان‌شهر؛ اصلاحات اساسی در ساختار اداره‌ی کشور و شکل‌گیری نظام فدرالیسم در کشور؛ واگذاری فعالیت‌های دولت به شهرداری‌ها؛ ایجاد یک شبکه عملکردی چندسویه.
	شفافیت و پاسخگویی	ایجاد واحد ویژه و مکان خاصی برای عموم مردم جهت ارائه اطلاعات، دریافت خواسته‌ها، نظرات و شکایات؛ ایجاد شرایط مناسب برای ارزیابی و سنجش منظم عملکرد مسئولان، سازمان‌ها و نهادهای دخیل در مدیریت شهری و نظام مدیریت شهر و اعلام عمومی آن.
	تشریک مساعی	نهادسازی از طریق ایجاد «سازمان تحقق‌پذیری و اجرا»؛ تأکید بر وجود یک مرکز هماهنگ‌کننده سیاست‌ها، مصوبات و برنامه‌ریزی‌های شهری.
سیستم برنامه‌ریزی	الگوی توسعه‌ی چندمرکزی	ارتقای سطح رقابت‌پذیری شهری؛ توزیع سرمایه و فعالیت بر اساس قابلیت‌ها و استعداد‌های مکانی - فضایی نظام سکونتگاهی در مجموعه کلان‌شهری تهران؛ اتخاذ سیاست‌های برگرفته از الگوی توسعه چندمرکزی؛ تقویت «الگوی چندمرکزی» و مراکز شهری هم‌رتبه در ساختار فضایی مجموعه شهری؛ پراکنش مناسب توده‌ها از طریق تحول به سمت الگوهای توسعه چندمرکزی، چنداندازی و شبکه‌ای؛ شناخت و مکان‌یابی فضاهای مناسب در جهت استقرار فعالیت‌های منطبق با عملکرد حریم شهر؛ تعریف نظامی با ویژگی‌های توپوگرافی، توپولوژیکی و عملکرد شبکه و همچنین از نظر توزیع متناسب جمعیت و خدمات در سطح منطقه؛ سیاست‌گذاری توسعه‌ی فضایی رقابت‌پذیری کلان‌شهر تهران؛ تدوین استراتژی‌های برنامه‌های کلان توسعه‌ی استانی، با نگاه کل‌نگر، مبتنی بر مزیت‌های نسبی هر شهرستان؛ نگرش خوشه‌ای به شکل‌گیری فعالیت‌های صنعتی.
	توسعه‌ی متوازن در سطح ملی	سرمایه‌گذاری بر پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های محیط زیستی سایر نقاط کشور به منظور جذب جمعیت؛ ایجاد تعادل بین محیط طبیعی و محیط انسانی؛ تعادل منطقه‌ای و توجه به ظرفیت‌های اکولوژیکی منطقه کلان‌شهری تهران.
	برنامه‌درمقیاس مجموعه شهری	تدوین برنامه فراگیر حضور مؤثر سازمان‌ها و نهادهای ذی‌دخل در مجموعه‌ی شهری؛ تدوین راهبردهای لازم برای حل مسائل در مقیاس مجموعه‌های

زیرمقوله	رمز	واحد‌های معنایی / کد
		شهری.
مفاهیم جدید برنامه‌ریزی	عدالت فضایی	عدالت فضایی؛ طراحی الگوی فضایی شهر- منطقه برای کلان‌شهر تهران و شهرهای پیرامون.
	نگرش چندمرکزگرایی	تقویت نگرش چندمرکزگرایی؛ پراکنده‌سازی شهری.
	نگرش اکولوژیکی	نگرش اکولوژیکی به توسعه کلان‌شهر؛ برنامه‌ریزی و طراحی و ایجاد زیرساخت سبز شهری.
	تغییر نگرش به مجموعه‌ی شهری	برگزاری همایش ملی و بین‌المللی و تورهای حریم‌شناسی؛ تغییر سطح در سنجش وضعیت موجود تمرکزگرایی از مقیاس «شبکه شهری» به مقیاس «شبکه مجموعه شهری»؛ جهانی شدن و آثار آن بر کلان‌شهر تهران.

جدول ۴. دسته‌بندی واحد‌های معنایی ذیل مقوله توافق نهادی

زیرمقوله	رمز	واحد‌های معنایی / کد
قواعد رسمی	تدوین الزامات برنامه‌ریزی	نقش‌آفرینی فعال در حوزه دیپلماسی شهری و الزامات حکمروایی جهانی؛ پالایش مرکز تهران؛ افزایش انعطاف‌پذیری، تنوع و کارایی فضاهای شهری از طریق کاربری‌های مختلط؛ تحقق کامل الزامات و اصول خوشه‌های خلاق فرهنگی-گردشگری.
	تغییر در روند برنامه‌ریزی	ایجاد تغییر در روند مطالعات و مدیریت گسترش فضایی مناطق؛ بازنگری در دستورالعمل‌ها و شرح خدمات مطالعات مناطق، نواحی، شهرها در غالب طرح‌های توسعه روستا، شهر و شهرستان؛ تهیه طرح هادی برای روستاهای فاقد طرح؛ برنامه‌ریزی بلندمدت، میان‌مدت و کوتاه‌مدت در راستای ارتقاء، بهبود توان مالی شهرداری و استقلال مالی این نهاد از دولت؛ بازبینی طرح مجموعه شهری تهران با توجه به مفهوم شبکه و روابط متقابل به‌جای دیدگاه مورفولوژیکی.
قواعد غیررسمی	تدوین قوانین و مقررات	اصلاحات ساختاری و بازنگری در قوانین و مقررات تقسیمات کشوری؛ افزایش ثبات و میزان اختیارات شهرداران تهران؛ تدوین قانون ویژه‌ی مدیریت و برنامه‌ریزی مجموعه‌ی شهری تهران.
	تعاملات بین سازمانی	اصلاح بسترها و امکانات، تعاملات درون و برون‌سازی بین نهادهای مختلف دخیل در امر مدیریت یکپارچه شهری.
	ایجاد بسترهای مشارکت شهروندی	بهبود بستر حضور و مشارکت شهروندی در مدیریت شهری؛ مشارکت سمن‌ها و نهادهای مدنی در حکمروایی؛ زمینه‌سازی برای ایجاد مشارکت مؤثر شهروندان؛ برگزاری و تشکیل جلسات با نمایندگان گروه‌های مختلف و متخصصان در سطح

زیرمقوله	رمز	واحدهای معنایی / کد
		مناطق.
	تأکید بر برنامه‌ریزی	تأکید بر بایستگی استقرار سازوکار تدبیرشده‌ی برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری و مدیریت منطقه‌ای در منطقه کلان‌شهری تهران؛ نظارت جدی بر کاهش آلودگی‌ها؛ تلاش جهت ارتقاء شاخص‌های درجه توسعه‌یافتگی در سطح سکونتگاه‌های پیرامونی شهر تهران.

گام ششم: کنترل کدهای استخراجی

به‌منظور کنترل کیفیت کدها و میزان توافق یافته‌های دو خبره‌ای که کدها را استخراج و دسته‌بندی کرده‌اند، شاخص کاپا محاسبه شد. با به دست آمدن عدد ۰,۷۲۷ و ضریب معنی‌داری کمتر از ۰,۰۵ فرض استقلال کدها رد و پایایی یافته‌های پژوهش تأیید می‌شود.

گام هفتم: ارائه یافته‌ها

بعد از تأیید پایایی نتایج به‌دست‌آمده، توصیف یافته‌ها در قالب دو بعد و پنج شاخص ارائه‌شده است (جدول شماره ۵).

جدول ۵. توزیع فراوانی یافته‌ها

مقوله	زیرمقوله	فردگی / متغیر	فراوانی	درصد	مجموع	
					فراوانی	درصد
تغییر نهادی	ساختار سازمانی	مدیریت جامع و یکپارچه منطقه کلان‌شهری	۹	۱۳/۸۵	۲۱	۲۳/۳۱
		تمرکززدایی	۸	۱۲/۳۱		
		شفافیت و پاسخگویی	۲	۳/۰۸		
		تشریک‌مسابی	۲	۳/۰۸		
تغییر نهادی	سیستم برنامه‌ریزی	الگوی توسعه‌ی چندمرکزی	۱۰	۱۵/۳۸	۱۵	۲۳,۰۸
		توسعه‌ی متوازن در سطح ملی	۳	۴/۶۲		
		برنامه‌درمقیاس مجموعه‌شهری	۲	۳/۰۸		
تغییر نهادی	مفاهیم جدید برنامه‌ریزی	عدالت فضایی	۲	۳/۰۸	۹	۱۳/۸۵
		نگرش چندمرکزگرایی	۲	۳/۰۸		
		نگرش اکولوژیکی	۲	۳/۰۸		

مقوله	زیرمقوله	فشردگی / متغیر	فراوانی	مجموع	
				درصد	فراوانی
		تغییر نگرش به مجموعه‌ی شهری	۳	۴/۶۲	
توافق نهادی	قواعد رسمی	تدوین الزامات برنامه‌ریزی	۴	۶/۱۵	۱۸/۴۶
		تغییر در روند برنامه‌ریزی	۵	۷/۶۹	
		تدوین قوانین و مقررات	۳	۴/۶۲	
توافق نهادی	قواعد غیررسمی	تعاملات بین سازمانی	۱	۱/۵۴	۱۲/۳۰
		ایجاد بسترهای مشارکت شهروندی	۴	۶/۱۵	
		تأکید بر برنامه‌ریزی	۳	۴/۶۲	
		مجموع	۶۵	۱۰۰	۶۵

دسته‌بندی پیشنهادهای ارائه‌شده در مقالات بر اساس شاخص‌ها و ابعاد نهادی نشان داد که تغییر نهادی از نوع ساختار سازمانی با ۲۱ بار تکرار در پیشنهادهای مقالات بیشترین تأکید را در دستیابی به اهداف طرح مجموعه‌ی شهری تهران داشته است. پس از آن تغییر نهادی در سیستم برنامه‌ریزی با ۱۵ بار تکرار و قواعد رسمی در راستای دستیابی به توافقات نهادی با ۱۲ بار تکرار در مرتبه‌ی بعدی تأکید مقالات مورد مطالعه قرار دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

در ایران بیش از دو دهه از تصویب قانون مجموعه‌های شهری می‌گذرد و با رشد شتابان شهرنشینی دور از انتظار نبوده است که هر ساله بر تعداد مجموعه‌ها و مناطق کلان‌شهری افزوده شود. مجموعه شهری تهران و شهرهای اطراف آن با چالش‌های متعددی از جمله فقدان نظام مدیریت منطقه کلان‌شهری (مجموعه شهری)، تفرق و ناهماهنگی نظام برنامه‌ریزی، تداخل و تمرکز نظام تصمیم‌گیری ملی، استانی، محلی و تعارض در مدیریت حریم شهرها مواجه است. در راستای غلبه بر این مسائل و مشکلات بود که لزوم تهیه طرح مجموعه‌ی شهری تهران مطرح و مصوب شد؛ اما آنچه کلاف رشد و توسعه‌ی مجموعه‌های شهری را درهم‌تنیده کرده ساختار مدیریتی بدون تغییر مجموعه‌های شهری است. علی‌رغم ویژگی‌های منحصر به فرد مناطق کلان‌شهری، این مجموعه‌ها با اختیارات

قانونی محدود اداره می‌شوند و ساختار مدیریتی آن‌ها مانند شهرهای میانی شکل گرفته است. پیامد بی‌توجهی به نظام فضایی و عملکردی مجموعه‌های شهری به شکست برنامه‌های محلی و کلان در مرحله‌ی اجرا، هدررفت سرمایه و منابع انباشت شده در این مناطق، پیامدهای محیط زیستی در نتیجه‌ی عدم کنترل در گسترش فضایی مجموعه‌ها، افزایش فاصله‌ی طبقاتی درون‌زا و برون‌زا و همچنین بحران‌های امنیتی منجر شده است. سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و مدیریت مناطق کلان‌شهری کشور همواره با چالش‌های متعددی روبرو است و فرایند اجرای آن تحت تأثیر شبکه پیچیده‌ای از عوامل نهادی، تاریخی و فرهنگی قرار دارد که در قالب الگوهای مکانیکی و کالبدی تفسیرپذیر نیستند. از سوی دیگر اتخاذ رویکردهای درست و سیاست‌های مناسب در برنامه‌ریزی و مدیریت مناطق کلان‌شهری، گام مهمی در دستیابی به توسعه متوازن و پایدار در این مقیاس فضایی است.

رویکرد نهادگرایی یکی از راهکارهای برون‌رفت از مسائل و مشکلات کلان‌شهر تهران و تحقق اهداف طرح مجموعه‌ی شهری تهران است. اگرچه در حال حاضر وضعیت موجود ساختار نهادی تهران با اهداف طرح مجموعه‌ی شهری و رویکرد نهادی فاصله‌ی چشم‌گیری دارد اما این امر دال بر عدم کارایی این طرح و رویکرد نهادی نیست. پژوهش‌های زیادی بر روی ساختار مدیریت و برنامه‌ریزی شهر تهران و منطقه‌ی عمومی (کلان‌شهری) آن انجام شده و نتایج حاصل از آن‌ها در نشریات و مجله‌های علمی و تخصصی حوزه‌ی برنامه‌ریزی و مدیریت به چاپ رسیده است. پژوهش پیش‌رو، با واکاوی مجدد این مقالات و استفاده از روش فراترکیب و تحلیل محتوای جهت‌دار، وضعیت موجود و پیشنهادهای آن‌ها را به صورت جامع و یکپارچه بر اساس دو شاخص «تغییر نهادی» و «توافق نهادی» در رویکرد نهادگرایی دسته‌بندی کرد. بر اساس مدل مفهومی - تحلیلی پژوهش (شکل شماره ۲)، «تغییر نهادی» در رویکرد نهادگرایی به «مفاهیم برنامه‌ریزی»، «سیستم‌های برنامه‌ریزی» و «ساختار سازمانی» بازمی‌گردد. «توافق نهادی» در این نظریه بیشتر بر اساس رویکرد کنش ارتباطی و با نگاهی به روابط شبکه‌ای، «قواعد رسمی» و «قواعد غیررسمی» را مورد بررسی قرار می‌دهد.

در میان شاخص‌های پیشنهادی مقالات، اصلاح «ساختار سازمانی برنامه‌ریزی» در مجموعه‌ی شهری تهران ضروری‌ترین و مهم‌ترین گام دیده‌شده که مبین تأکید بر رویکرد «تغییر نهادی» است. ۲۱ مقاله بر لزوم مدیریت جامع و یکپارچه منطقه کلان‌شهری و حرکت به سوی حکمروایی منطقه‌ی کلان‌شهری، تمرکززدایی و ایجاد یک شبکه‌ی عملکردی چندسویه، تشریک‌مساعی، شفافیت و پاسخگویی تأکید داشتند. این نتایج بیانگر نیاز به اصلاح ساختار سازمانی مجموعه‌ی شهری تهران به‌عنوان مهم‌ترین گام در جهت تحقق اهداف مجموعه‌ی شهری تهران است. از سوی دیگر در سطح متغیرها نیز الگوی توسعه‌ی چندمرکزی در راستای تغییر نهادی در سیستم‌های برنامه‌ریزی موردتوجه است.

اگرچه در تحلیل محتوای مقالات موردبررسی، «قواعد رسمی» و همین‌طور «قواعد غیررسمی» در راستای دستیابی به «توافق نهادی» اثرگذار برآورد شده است اما پژوهش‌ها نشان داده است که ایجاد «تغییر نهادی» به‌خصوص در سطح اصلاح «ساختار سازمانی برنامه‌ریزی» مورد تأکید بیشتری در پژوهش‌ها و مقالات موردبررسی قرار گرفته است؛ بنابراین اگرچه «توافق نهادی» به‌صورت رسمی و غیررسمی در قالب قراردادهای، هنجارها، ارزش‌ها، آداب‌ورسوم و عادات بر تحقق اهداف مجموعه‌ی کلان‌شهری تهران اثرگذاراند اما آنچه زیرساخت‌های این مجموعه‌ی شهری را به سمت پیشبرد اهداف طرح مجموعه‌ی شهری حرکت می‌دهد، تغییرات نهادی‌ای است که می‌تواند نتایج و اثرات ماندگار و بلندمدت داشته باشد.

بر این اساس در جمع‌بندی می‌توان تأکید مقالاتی که بر روی مجموعه‌ی شهری تهران کار کرده‌اند را به سوی تغییر نهادی آن قلمداد کرد. از این‌رو، پیشنهاد می‌شود پندل‌ها و کمیته‌هایی از خبرگان و مدیران با سابقه شهری در ساختار سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مدیریت شهری تهران تشکیل شود تا بتوان به راهکارهایی عملیاتی به‌منظور ایجاد تغییرات نهادی و دستیابی به اهداف طرح مجموعه‌ی شهری تهران رسید.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

سپاسگزاری

با تشکر از سرکار خانم الهام نظری و سرکار خانم نازنی دلنواز و جناب آقای دکتر بهراد فرمehنی فراهانی به دلیل یاری‌ها و راهنمایی‌های بی‌چشمداشت ایشان بسیاری از سختی‌ها در مسیر انجام این پژوهش برایم آسان‌تر شد.

ORCID

Mohammad Lavajoo

Abbas Arghan

Mohammadreza

Zanmoghadam

 <https://orcid.org/0000-0002-5742-1047>

 <https://orcid.org/0000-0002-9929-6918>

 <https://orcid.org/0000-0002-0000-0000>

منابع

- اسدی، ایرج (۱۳۹۵). تبیین ضرورت ایجاد نظام مدیریت و حکمروایی ویژه برای منطقه کلان‌شهری تهران. *هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی*، ۲۱ (۱)، ۱۶-۵.
- اطلاعت، جواد و دبیری، علی‌اکبر (۱۳۹۵). ارزیابی تأثیرات تمرکزگرایی و مهاجرپذیری در افزایش جابجایی بوم‌شناختی منطقه شهری تهران. *فصلنامه تحقیقات جغرافیایی*، ۳ (۳۱)، ۶۶-۵۶.
- اکبری، مهناز؛ کرکه‌آبادی، زینب؛ قادری، محمدرضا و باقری، حسن (۱۳۹۷). بررسی سطح توسعه استان‌ها در چارچوب سند آمایش سرزمین، نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۱۱ (۱)، ۱۱۰-۱۰۱.
- آشتیانی عراقی، مجیدرضا؛ سرور، رحیم؛ زیویار، پروانه و فلاح تبار، نصرالله (۱۳۹۹). تحقق مدیریت یکپارچه شهری با تأکید بر نقش و قدرت بازیگران سطوح مختلف مدیریت شهری در شهر تهران، پژوهش‌های برنامه‌ریزی شهری، ۴۰ (۱۱)، ۴۶-۳۱.
- آلمندینگر، فیلیپ و تئودور-جونز، مارک (۲۰۰۲). *آینده‌ی برنامه‌ریزی چشم‌اندازهای نو در نظریه برنامه‌ریزی*. مترجم: عارف اقوامی مقدم (۱۳۸۷)، تهران: آذرخش.
- بصیرت، میثم؛ عزیزی، محمد مهدی؛ زبردست، اسفندیار و احمد آخوندی، عباس (۱۳۹۱). فرصت‌ها و چالش‌های حکمروایی کلان‌شهر خوب در عصر جهانی شدن؛ مطالعه موردی تهران. *نشریه هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی*، ۱۷ (۱)، ۱۶-۵.
- بیات، اسدالله؛ کرکه‌آبادی، زینب و کامیابی، سعید (۱۳۹۶). ارزیابی و سنجش وضعیت افتراق و ناهمگونی فضایی موجود در سطح منطقه شهری تهران با استفاده از مدل TOPSIS. *جغرافیا، شماره ۵۴، ۲۴۶-۲۲۹*.
- جمعه‌پور، محمود (۱۳۹۸). پارادایم نوین برنامه‌ریزی برای پایداری و مدیریت یکپارچه منطقه کلان‌شهری تهران، ساماندهی یا تغییر پایتخت، *فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای*، ۴ (۳)، ۱۳۳-۱۵۸.
- حاجی‌لو، زهرا؛ ارغان، عباس؛ دریاباری، سیدجمال‌الدین و فرهودی، رحمت‌الله (۱۳۹۶). تحلیل تطبیقی مدیریت شهری در کلان‌شهرهای تهران و لندن و توانمندسازی مدیران در راستای مدیریت یکپارچه شهری، *فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای*؛ ۳ (۷)، ۱۵۱-۱۳۳.

واکاوی راهبردهای نهادی دستیابی به اهداف طرح مجموعه‌ی ...؛ لواجو و همکاران | ۱۴۷

خیرالدین، رضا و پیروزی، رضا (۱۳۹۲). گونه‌شناسی جدید در تکوین پراکنش‌های فضایی مناطق کلان‌شهری / نمونه مطالعه: رشد متاستاتیک در محور شرق منطقه کلان‌شهری تهران، مدیریت شهری، شماره ۳۵، ۲۵۴-۲۲۹.

داداش‌پور، هاشم و تدین، سیده (۱۳۹۴). تحلیل نقش الگوهای سفر در ساختار فضایی منطقه کلان‌شهر تهران، آمایش جغرافیایی فضا، ۱۸(۵)، ۸۵-۶۶.

داداش‌پور، هاشم و زاهدپور، صابر (۱۳۹۷). تحلیل الگوی استقرار نظام فضا و توزیع فعالیت‌های صنعتی در منطقه کلان‌شهر تهران، فصلنامه جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ۲(۱۶)، ۲۱۲-۱۸۰.

دانشپور، زهره و تارانتاش، مسعود (۱۳۹۵). تحلیل اثرات گسترش برنامه‌ریزی نشده کلان‌شهرها بر محیط طبیعی پیرامون: رویکردی ویژه به منطقه کلان‌شهری تهران، باغ‌نظر، ۴۳(۱۳)، ۶۰-۳۷.

ربانی، طاها (۱۳۹۶)، رساله دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تربیت مدرس. رضوانی قوم‌آبادی، محمدحسین، یاوری، اسداله، احمدی، مریم (۱۳۹۸). چالش‌های نظام حقوقی مدیریت یکپارچه شهری در ایران، با تأکید بر تمرکززدایی و توسعه پایدار شهری. فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۳(۹)، ۵۵۴-۵۳۵.

سرور، رحیم و بافرانی، جمال (۱۳۹۸). تحلیل راهبردی وضعیت نظام مدیریت سیاسی حريم منطقه شهری تهران، آمایش سیاسی فضا، شماره ۳، ۱۳۸-۱۲۹.

سرور، رحیم، آشتیانی عراقی، مجیدرضا و اکبری، مجید (۱۳۹۶). واکاوی عوامل مؤثر بر تحقق‌پذیری مدیریت یکپارچه شهری / مطالعه موردی: کلان‌شهر تهران، فصلنامه انجمن جغرافیای ایران، سال ۱۵، ۵۲-۳۷.

سهرابی، محمد؛ رضوانی، علی‌اصغر و رجبی، آرزیتا (۱۳۹۸). آسیب‌شناسی ساختارهای نهادی اثرگذار در تحقق مدیریت یکپارچه شهری پایتخت، فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۲(۹)، ۷۶۶-۷۴۷.

شریف‌زادگان، محمدحسین و شمس‌کوشکی، هانیه (۱۳۹۲). برنامه‌ریزی فضایی راهبردی برای حکمروایی یکپارچه منطقه‌ای در منطقه کلان‌شهری تهران، مدیریت شهری، شماره ۳۴، ۲۹۶-۲۷۳.

شریف‌زادگان، محمدحسین و فتحی‌فرزانه، امیر (۱۳۹۵). تعیین محدوده فضایی شهر - منطقه برای کلان‌شهر تهران و نواحی پیرامونش. آمایش سرزمین، ۱(۸)، ۵۳-۳۵.

- شریف زادگان، محمدحسین و قانونی، حسین (۱۳۹۸). تحلیل و گونه‌بندی نگرش نهاد‌گرایانه در برنامه‌ریزی شهری. نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، ۲۴(۲)، ۵-۱۸.
- شریف زادگان، محمدحسین و ندایی طوسی، سحر (۱۳۹۳). تدوین چارچوب توسعه اجتماعی فضایی بهینه برای دستیابی - به رقابت‌پذیری در سطح منطقه کلان‌شهر تهران، فصلنامه علوم محیطی، ۳(۱۲)، ۳۵-۵۴.
- طالشی، مصطفی (۱۳۹۸). سیاست تمرکزگرایی و ناپایداری نظام سکونتگاهی در پیرامون کلان‌شهر تهران. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۲(۸)، ۱۸۲-۱۵۸.
- عابدی‌جعفری، عابد و امیری، مجتبی (۱۳۹۸). فرا ترکیب، روشی برای سنتز مطالعات کیفی. روش‌شناسی علوم انسانی، ۲۵(۹۹)، ۷۳-۸۷.
- عزیزی، محمد مهدی، ابویی اردکان، محمد و نوری، نسرين (۱۳۹۰). نقش قوانین و مقررات در تحقق مدیریت یکپارچه در مجموعه شهری تهران، فصلنامه آرمان‌شهر، ۶(۴)، ۱۱۷-۱۲۸.
- علیان، مهدی (۱۳۹۶)، رساله دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه خوارزمی.
- علیان، مهدی؛ صابر، محمدپور و رضویان، محمدتقی (۱۳۹۸). مدل‌سازی و تحلیل راهبردی رابطه میان کنشگران منطقه کلان‌شهری تهران با رویکرد نظریه بازی‌ها، فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، ۳۱(۹)، ۱۵۲-۱۳۱.
- فرجی راد، خدر و کاظمیان، غلامرضا (۱۳۹۱). توسعه محلی و منطقه‌ای از منظر رویکرد نهادی، تهران: جهاد دانشگاهی.
- کاظمی اندریان، محمدحسین؛ بندی، مهدی و نمازی، علیرضا (۱۳۹۸). تأثیرات گسترش پیراشهرنشینی در هاله کلان‌شهر تهران بر نظام شهری کشور در دوره ۹۵-۱۳۳۵، نشریه شهرایمن، ۷(۲)، ۲۴-۴۳.
- کاظمیان، غلامرضا و میرعابدینی، سیدزهره (۱۳۹۰). آسیب‌شناسی مدیریت یکپارچه شهری در تهران از منظر سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری شهری. نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، ۳(۴۶)، ۲۷-۳۸.
- مشکینی، ابوالفضل؛ ربانی، طاها و افتخاری، رکن‌الدین (۱۳۹۸). آینده‌نگاری حکمروایی، بسط مفهوم و آینده حکمروایی کلان‌شهر تهران، پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، ۳(۷)، ۴۳۱-۴۵۳.
- مهدی‌زاده، جواد (۱۳۹۷). برنامه‌ریزی راهبردی توسعه شهری (تجربیات اخیر جهانی و جایگاه آن

در ایران). تهران: آرمان شهر.

ندایی طوسی، سحر و فرخنده کیش، علیرضا (۱۳۹۸). الزامات فضایی توسعه خوشه‌های خلاق و رقابت‌پذیر گردشگری-فرهنگی (شهرک‌های رسانه‌ای)؛ مورد پژوهی منطقه کلان‌شهر تهران، برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۳۱(۸)، ۵۵-۷۲.

ندایی طوسی، سحر؛ شاه صفی، عباس؛ غفارخورزنی، مجید و طاهری یگانه، عباس (۱۳۹۲). آسیب‌شناسی کالبدی منطق فضایی کلان‌شهر تهران از منظر اصول پدافند غیرعامل. نشریه هویت شهر، ۲۱(۹)، ۴۱-۵۶.

نظریان، اصغر و رحیمی، محمد (۱۳۹۱). تحلیل الگوی مدیریتی شهر تهران، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۸۱، ۱۱۱-۱۲۶.

همافر، میلاد و پورجعفر، محمدرضا (۱۳۹۶). سنجش میزان تحقق آرایش فضایی چندمرکزی در مناطق کلان‌شهر/مطالعه‌ی موردی: منطقه‌ی کلان‌شهری تهران، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ی، ۲۸(۷)، ۹۵-۱۰۶.

References

- Abukhater, A. (2009). Rethinking Planning Theory And Practice: A Glimmer Of Light For Prospects Of Integrated Planning To Combat Complex Urban Realities. *Theoretical and Empirical Researches in Urban Management*, 2(11): 64-79.
- Albrechts, L., Healey, P. and Kunzmann, K.L. (2003) Strategic spatial planning and regional governance in Europe. *Journal of the American Planning Association*, 69:113-29.
- Allmendinger Allmendinger, P. & Tewdwr-Jones, M. (2000). Spatial dimensions and institutional uncertainties of planning and the new regionalism. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 18: 26-71.
- Baker, M. (1998). Planning for the English regions: a review of the secretary of state's regional planning guidance. *Planning Practice and Research*, 13: 69-153.
- Bulkeley, H.; Marvin, S.; Palgan, Y.V.; McCormick, K.; Breitfuss-Loidl, M.; Mai, L.; vonWirth, T. & Frantzeskaki, N. (2019). Urban Living Laboratories: Conducting the Experimental City? *European Urban and Regional Studies*, 26: 317-335.
- Camagni, R. & Capello, R. (2013). Regional competitiveness and territorial capital: a conceptual approach and empirical evidence from the European Union. *Regional Studies*, 47: 1383-1402.

- Dayneko D. & Gustafson E. (2014). Institutional Innovations in the Forest Industry in Russia: a Case Study of Irkutsk Province *Miscellanea, Geographical-Regional Studies on Development*, 18 (4): 17–23.
- Dayneko, A. I. & Dayneko D. V. (2017). Institutional Problems in Urban Planning and Modern Methods of Reconstruction for Siberian. *Cities*, IOP Conf. Ser.: Mater. Sci. Eng.
- Grin, J.; Rotmans, J. & Schot, J. (2010). *Transitions to Sustainable Development: New Directions in the Study of Long Term Transformative Change*, Routledge: New York, NY, USA.
- Hansen, T. & Coenen, L. (2015). The Geography of Sustainability Transitions: Review, synthesis and reflections on an emergent research field. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 17: 92–109.
- Hubbard, P. and Kitchin, R. (2011). *Introduction. EDT: P. Hubbard, R. Kitchin and G. Valentine, in: Key Thinkers on Space and Place*, London: SAGE.
- Karakayaci, ozer (2015). Relational and Institutional Approaches to Planning Issues in Turkey, *Megaron*, 10(4): 580-594.
- Kim, A.M. (2012). *The Evolution of The Institutional Approach in Planning*. London: Oxford.
- Lowndes, V. & Roberts, M. (2013). *Why Institutions Matter: The New Institutionalism in Political Science*. Palgrave: Macmillan.
- Newton, Caroline. (2021) the Role of Government Initiated Urban Planning Experiments in Transition Processes and Their Contribution to Change at the Regime Level. *Sustainability*, 13: 24-19.
- Sandelowski M. (1995). Sample size in qualitative research. *Research in Nursing & Health*, 18(2): 179- 83.
- Sheikhi, M.; Delnavaz, N. & Nazari, E. (2015). Study of Institutional Collaboration in the Management Structure of the City Regions Case Study: Process of Determining the City of Qazvin Growth Boundaries, *Space Ontology International Journal*, 4 (15): 49-66
- Sweeting, D. (2008). New Institutionalism and Local Political Management in Spain, Working Papers Online Series, available at www.uam.es/centros/derecho/cpolitica/papers.htm
- Tewdwr-Jones, M. (2012). *Spatial planning and governance*. United Kingdom: Palgrave MacMillan.
- Tomor, Z.; Przeybilovicz, E. & Leleux, C. (2021). Smart governance in institutional context: An in-depth analysis of Glasgow, Utrecht, and Curitiba, *Cities*, 114: 1-18.
- Zhao, P. (2015). The evolution of the urban planning system in contemporary China: An institutional approach. *International Development Planning Review*, 37(3): 269–287.

References [In Persian]

- Asadi, I. (2015). Explaining the Necessity of Creating a Special Management and Governance System for the Metropolitan Area of Tehran. *Fine Arts - Architecture and Urbanism*, 21 (1), 5-16. [In Persian]
- Taddat, J. & Dabiri, A. A. (2015). Evaluating the Effects of Centralization and Immigration in Increasing the Ecological Footprint of the Urban Area of Tehran. *Geographical Research Quarterly*, 3(31), 56-66. [In Persian]
- Akbari, M.; Kurkeabadi, Z.; Qadri, M. R. & Bagheri, H. (2017). Investigating The Level of Development of the Provinces in the Framework of the Land Survey Document, *new perspectives in human geography*, 11(1), 101-110. [In Persian]
- Ashtiani Iraqi, M.R; Sarwar, R.; Zaviyar, P. & Falah Tabar, N. (2019). Realization of Integrated Urban Management with Emphasis on the Role and Power of Actors of Different Levels of Urban Management in Tehran, *Urban Planning Research*, 40(11), 31-46. [In Persian]
- Allmendinger, P. & Theodore-Jones, M. (2002). *The Future of Planning, New Perspectives in Planning Theory*. Translated by: Aref Ohosi Moghadam (1387), Tehran: Azarakhsh. [In Persian]
- Basirat, M.; Azizi, M. M.; Mozaal, E. & Ahmad Akhundi, A. (2011). Opportunities and Challenges of Good Metropolitan Governance in the Age of Globalization; Tehran case study. *Journal of Fine Arts - Architecture and Urbanism*, 1(17), 5-16. [In Persian]
- Bayat, A.; Karke Abadi, Z. and Kamyabi, S. (2016). Evaluation and Measurement of the Existing Spatial Differentiation and Heterogeneity in the Urban Area of Tehran Using the TOPSIS Model. *Geography*, No. 54, 246-229. [In Persian]
- Jumapour, M. (2018). The New Paradigm Of Planning For The Stability And Integrated Management Of the Metropolitan Area Of Tehran, Organizing Or Changing The Capital, *Urban and Regional Development Planning Quarterly*, 4(3), 133-158. [In Persian]
- Hajiloo, Z.; Arghan, A.; Daryabari, S. J. & Farhoudi, R. (2016). Comparative Analysis Of Urban Management In The Metropolises Of Tehran And London And Empowering Managers In Line With Integrated Urban Management, *Quarterly Journal Of Geography and Regional Planning*; 3(7), 151-133. [In Persian]
- Khairuddin, R. and Pirizi, R. (2012). New Typology in the Development of Spatial Distributions of Metropolitan Areas/Case Study: Metastatic Growth in the Eastern Axis of the Metropolitan Area of Tehran, *Urban Management*, No. 35, 254-229. [In Persian]
- Dadashpour, H. & Tedin, S. (2014). Analysis of the Role of Travel Patterns

- in the Spatial Structure of the Metropolitan Area of Tehran, *Geographical Space*, 18(5), 66-85. [In Persian]
- Dadashpour, H. & Zahidpour, S. (2017). Analysis Of The Establishment Pattern Of The Space System And The Distribution Of Industrial Activities In The Metropolitan Area Of Tehran, *Quarterly Journal Of Geography and Regional Development*, 2(16), 180-212. [In Persian]
- Daneshpour, Z. & Tarantash, M. (2016). Analyzing the Effects Of Expansion Of the Anti-Pollution Program of Metropolises on the Surrounding Natural Environment: A Special Approach to the Metropolitan Area Of Tehran, *Bagh Nazar*, 43(13), 37-60. [In Persian]
- Rabbani, T. (2016), *Phd Dissertation In Geography And Urban Planning*, Tarbiat Modares University. [In Persian]
- Ramzaniqomabadi, M. H.; Yavari, A. & Ahmadi, M. (2018). Challenges of the Legal System of Integrated Urban Management in Iran, With an Emphasis on Decentralization and Sustainable Urban Development. *Quarterly Journal of Geography and Regional Planning*, 3(9), 554-535. [In Persian]
- Sarwar, R. & Bafrani, J. (2018). Strategic Analysis Of The Status Of The Political Management System Of The Urban Area Tehran, *Space Political Analysis*, No. 3, 138-129. [In Persian]
- Sarwar, R.; Ashtiani Iraqi, M.R. & Akbari, M. (2016). Analyzing Factors Affecting The Feasibility of Integrated Urban Management/Case Study: Tehran Metropolis, *Quarterly Journal of the Iranian Geographical Society*, year 15, and 37-52. [In Persian]
- Sohrabi, M.; Rizvani, A. A. & Rajabi, A. (2018). Pathology of Effective Institutional Structures in Realizing the Integrated Urban Management of the Capital, *Quarterly Journal of Geography and Regional Planning*, 2(9), 766-747. [In Persian]
- Sharifzadegan, M. H. & Shamskoshki, H. (2012). Strategic Spatial Planning For Integrated Regional Governance in the Metropolitan Area of Tehran, *Urban Management*, No. 34, 296-273. [In Persian]
- Sharifzadegan, M. H. & Fathifarzaneh, A. (2015). Determining The Spatial Boundaries Of The City-Region for the Metropolitan City Of Tehran And Its Surrounding Areas. *Amayesh Sarzamin*, 1(8), 53-35. [In Persian]
- Sharifzadegan, M. H. Qanuni, H. (2018). Analysis and Classification of Institutional Attitude in Urban Planning. *Journal of Fine Arts - Architecture and Urbanism*, 24(2), 5-18. [In Persian]
- Sharifzadegan, M. H. & Nadaitoosi, S. (2013). Compilation Of The Optimal Spatial Social Development Framework To Achieve Competitiveness In The Metropolitan Area of Tehran, *Environmental Sciences Quarterly*, 3(12), 54-35. [In Persian]

- Talshi, M. (2018). The Policy of Centralization and Instability of the Settlement System Approximately Tehran Metropolis. *Quarterly Journal of Space Economics and Rural Development*, 2(8), 158-182. [In Persian]
- Abedijaafari, A. & Amiri, M. (2018) Meta-Synthesis, A Method For Synthesizing Qualitative Studies. *Humanities Methodology*, 25(99), 73-87. [In Persian]
- Azizi, M. M.; Abouiardakan, M. & Nouri, N. (2010). The Role Of Laws And Regulations In The Realization Of Integrated Management In The Urban Complex Of Tehran, *Armanshahr Quarterly*, 6(4), 117-128. [In Persian]
- Alian, M. (2016), *Doctoral Dissertation in Geography Urban Planning*, Khwarazmi University. [In Persian]
- Alian, M.; Mohammadpour, S & Razaviyan, M. T. (2018). Modeling And Strategic Analysis Of The Relationship Between The Actors Of The General Area Of Tehran With The Approach Of Game Theory, *Quarterly Journal Of Strategic Studies Of Public Policy*, 31(9), 131-152. [In Persian]
- Farajirad, K. and Kazemian, G.R. (2011). *Local and Regional Development from the Perspective of Institutional Approach*, Tehran: Jihad University. [In Persian]
- Kazemiandrian, M. H.; Bandi, M. & Namazi, A. (2018). *The Effects Of The Expansion Of Urbanization In The Metropolitan Area Of Tehran On The Country's Urban System In The Period 1335-95*, Shahr E Iman Publication, 7(2), 24-43. [In Persian]
- Kazemian, G.R & Miraabдини, S. Z. (2010). Pathology of Integrated Urban Management in Tehran from the Perspective of Urban Policymaking and Decision-Making. *Journal of Fine Arts - Architecture and Urbanism*, 3(46), 27-38. [In Persian]
- Meshkini, A.; Rabbani, T. & Eftekhari, R. (2018). Foresight Of Governance, Expansion Of The Concept And Future Of Governance In Tehran Metropolis, *Urban Planning Geography Researches*, 3(7), 453-431. [In Persian]
- Mehdizadeh, J. (2017). *Strategic Planning of Urban Development (Recent Global Experiences and Its Place in Iran)*. Tehran: Armanshahr. [In Persian]
- Nedayitusi, S. & Farkhandekish, A. (2018). Spatial Requirements for the Development of Creative and Competitive Tourism-Cultural Clusters (Media Towns); A Case Study of Tehran Metropolitan Area, *Tourism Planning and Development*, 31(8), 55-72. [In Persian]
- Nadayitusi, S.; Shafsafi, A.; Ghafarkhorzani, M. & Taheriyeganeh, A. (2012). Physical Pathology Of The Spatial Logic Of Tehran

- Metropolis From The Point Of View Of Passive Defense Principles. *City Identity Magazine*, 21(9), 41-56. [In Persian]
- Nazarian, A. & Rahimi, M. (1391). Analysis of the Managerial Model of Tehran, *Human Geography Research*, No. 81, 111-126. [In Persian]
- Humafar, M. & Pourjafar, M. R. (2016). Measuring the Degree of Realization of Multicenter Spatial Arrangement in Metropolitan Areas/Case Study: Tehran Metropolitan Area, *Regional Planning Quarterly*, 28(7), 95-106. [In Persian]

استناد به این مقاله: لواجو، محمد، ارغان، عباس، زندمقدم، محمدرضا. (۱۴۰۲). واکاوی راهبردهای نهادی دستیابی به اهداف طرح مجموعه‌ی شهری تهران، *فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای*، ۲۵(۸)، ۱۱۹-۱۵۴.
DOI: 10.22054/urdp.2023.67110.1426

Urban and Regional Development Planning is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License...